

FRANCISCUS PP.

Constitutio Apostolica

PASCITE GREGEM DEI

qua Liber VI Codicis Iuris Canonici reformatur

«Pascite gregem Dei, providentes non coacto sed spontanee secundum Deum» (cfr 1 Pe 5, 2). Verba haec inspirata sancti Petri resonant in ritu ordinationis episcopalis: «Dominus noster Iesus Christus, a Patre missus, ut genus humanum redimeret, ipse in mundum duodecim misit Apostolos qui, Spiritus Sancti virtute repleti, Evangelium praedicarent et omnes gentes in unum ovile congregantes, sanctificarent et gubernarent. (...) Ipse [Dominus noster Iesus Christus] Episcopi sapientia et prudentia vos in peregrinatione terrena ad beatitudinem perducit aeternam» (De Ordinatione Episcopi, Presbyterorum et Diaconorum, Editio typica altera, MCMXC, n. 39). Pastores autem munus suum exercere debent «consiliis, suasionibus, exemplis, verum etiam auctoritate et sacra potestate» (Lumen gentium, n. 27), quia caritas et misericordia expostulant ut Pater quandoque det operam ad emendandum id quod est distortum.

Progrediens in sua peregrinatione, a tempore Apostolorum Ecclesia sibi dedit sese gerendi leges, in saeculorum decursu compactum corpus efformantes normarum, quae servari debent ut Populus Dei sit unitus, de quarum observatione ratio ab Episcopis est reddenda. Eaedem normae reverberant fidem quam omnes profitemur, ex qua provenit earum vis obligandi et eadem fide innixae maternam misericordiam Ecclesiae ostendunt, quae scit se semper ut finem habere animarum salutem. Cum istiusmodi normae modum vivendi communitatis per temporum decursu ordinare debeant, arcte coniunctae sint oportet cum societatis mutationibus cumque novis exigentiis Populi Dei, quapropter necessarium quandoque redditur eas emendare et mutatis adiunctis aptare.

FRANCESC Papa

Constitució Apostòlica

PASCITE GREGEM DEI

per la qual es reforma el Llibre VI del Codi de Dret Canònic

“Pastureu el ramat de Déu que teniu amb vosaltres, no per força, sinó de bon grat, segons Déu” (cf. 1 Pe 5, 2). Aquestes inspirades paraules de sant Pere ressonen en el ritu d'ordenació episcopal: «Jesucrist, Senyor nostre, enviat pel Pare per redimir el llinatge humà, també va enviar al món els dotze apòstols perquè, plens de la força de l'Esperit Sant, prediquessin l'Evangeli, i santifiquessin i governessin tots els pobles, reunint-los en un sol ramat. (...) És ell [Jesucrist, Senyor nostre i Pontífex per sempre] qui, pel ministeri del Bisbe, us condueix, mentre peregrineu a la terra, cap a la felicitat eterna» (cf. Ordenació del Bisbe, dels preveres i dels diaques, n. 39). Els Pastors estan cridats a exercir la seva funció “amb consells, exhortacions i exemples, i també amb autoritat i potestat sacra” (Lumen gentium, n. 27), ja que la caritat i la misericòrdia exigeixen que un Pare es dediqui també a redreçar allò que s'hagi torçat.

Avançant en el seu pelegrinatge terrenal, des dels temps apostòlics l'Església anà donant-se lleis, que en el curs dels segles han arribat a compondre un coherent cos de normes vinculants, que confereixen unitat al Poble de Déu, i de la observança de les quals es fan responsables els Bisbes. Aquestes normes reflecteixen la fe que tots professem; d'aquesta fe arrenca llur força obligant i, per la mateixa fe, manifesten la materna misericòrdia de l'Església, que sap tenir sempre com a finalitat la salvació de les ànimes. Havent d'organitzar la vida de la comunitat en el seu esdevenir temporal, aquestes normes necessiten estar en permanent correlació amb les mutacions socials i amb les noves exigències del Poble de Déu, la qual cosa obliga en ocasions a rectificar-les i a adaptar-les als canvis.

Probe scientes «nos hodie vivere non iam in aevo mutationum, sed in aevo mutatione» (Ad Curiam Romanam dum omina Natalicia significantur, die XXI mensis Decembris anno MMXIX), inter celeres mutationes sociales quas experimur, ut apta responsio daretur Ecclesiae exigentiis in universo mundo, patebat quoque necessitas recognoscendi disciplinam poenalem a sancto Ioanne Paulo II promulgatam in Codice Iuris Canonici die XXV mensis Ianuarii anni MCMLXXXIII, utpote quae ita emendanda esset, ut Pastores in ea haberent agile instrumentum salutare et ad corrigendum aptum, quo uti possent tempestive et cum caritate pastoralis ad vitanda graviora mala et sananda vulnera ex humana debilitate provenientia.

Quamobrem, anno MMVII, Benedictus XVI, veneratus Noster Praedecessor, mandatum dedit Pontificio Consilio de Legum Textibus, ut normas poenales recognosceret quae in Codice anni MCMLXXXIII inveniuntur. Vi huius muneris, praedictum Dicasterium attento studio curavit novas exigentias perpendere, in luce ponere limitationes et carentias vigentis legislationis atque solutiones determinare quae possibiles, clarae ac simplices essent. Hoc studium peractum est in spiritu collegialitatis et collaborationis, iuvantibus quoque peritis et Pastoribus atque collatis propositis solutionibus cum exigentiis et humano cultu diversarum ecclesiarum localium.

Redactum fuit igitur primum quoddam adumbratum schema novi Libri VI Codicis Iuris Canonici, cuius textus misus est ad cunctas Conferentias Episcopales, ad Curiae Romanae Dicasteria, ad Superiores Maiores Institutorum Religiosorum, atque ad Facultates Iuris Canonici aliasque ecclesiasticas institutiones, ut suas quisque animadversiones proponeret. Simul vero postulata est sententia plurium canonistarum aliorumque totius terrarum orbis iuris poenalis cultorum. Responsiones prioris huius consultationis, debite ordinatae, traditae fuerunt peritorum coetui hunc in finem constituto, qui sub earum luce adumbratum schema recognovit ac deinde submitit novo examini consultorum. Tandem, post successivas

En el context dels ràpids canvis socials que experimentem, ben conscients que “no estem vivint simplement una època de canvis, sinó un canvi d'època” (Audiència a la Cúria Romana en ocasió de la presentació de les felicitacions nadalenques, 21 de desembre de 2019), per respondre adequadament les exigències de l'Església a tot el món, era palesa la necessitat de revisar també la disciplina penal promulgada per sant Joan Pau II el 25 de gener de 1983 amb el Codi de Dret Canònic. Calia modificar-la de manera que els Pastors trobessin en ella un instrument àgil, saludable i correctiu, que pogués ser usat a temps i amb caritat pastoral, per tal de prevenir mals majors i de guarir les ferides causades per la debilitat humana.

Per aquesta raó, el nostre venerat predecessor Benet XVI, el 2007 va encomanar al Pontifici Consell per als Textos Legislatius la tasca de revisar les normes penals contingudes en el Codi de 1983. En virtut d'aquest encàrrec, l'esmentat Dicasteri s'ha cuidat d'analitzar atentament les noves exigències, a treure a la llum els límits i les mancances de la legislació vigent, i a determinar-ne possibles solucions, clares i senzilles. Aquest estudi s'ha realitzat en esperit de col·legialitat i de col·laboració, tot sol·licitant la intervenció de perits i de Pastors, i confrontant les possibles solucions amb les exigències i la cultura de les diverses Esglésies locals.

Redactat un primer esborrany del nou Llibre VI del Codi de Dret Canònic, fou enviat a totes les Conferències Episcopals, als dicasteris de la Cúria Romana, als Superiors Majors dels Instituts Religiosos, a les Facultats de Dret Canònic i a d'altres institucions eclesiàstiques, per tal que proposessin llurs observacions. Al mateix temps hom demanà el parer també de nombrosos canonistes i experts de dret penal de tot el món. Les respostes de aquesta primera consulta, degudament ordenades, foren després examinades per un grup de perits que modificà el text de l'esborrany d'acord amb els suggeriments rebuts, per després sotmetre'l

revisiones, mense Februario anni MMXX, novissima adumbratio schematis examinata est in Sessione Plenaria Membrorum Pontificii Consilii de Legum Textibus. Demum, ad effectum adductis emendationibus a Coetu Plenario indicatis, textus ad Romanum Pontificem transmissus est.

Disciplinae poenalis observantia obligatio est universi Populi Dei, at vero – ut supra dictum est – in Pastores ac Superiores singularum communitatum onus recidit curandi ut recte ea applicetur. Hoc quidem officium seiungi numquam potest a munere pastorali eisdem commisso quodque ad effectum deduci debet tamquam concreta exigentia, cui renuntiare non licet, caritatis non solum erga Ecclesiam, erga communitatem christianam et erga eos qui forsitan victimae sunt, sed etiam erga eum qui delictum commisit, qui indiget et misericordia et correptione ex parte Ecclesiae.

Elapsis temporibus, multa mala secuta sunt ex defectu perceptionis intimi nexus in Ecclesia existentis inter exercitium caritatis et poenalis disciplinae usum, quoties adiuncta id requirunt. Hic cogitandi modus – ut experientia docet – periculum secum fert degendi vitam iuxta mores disciplinae contrarios, ad quorum remedium solae exhortationes vel suasiones non sufficiunt. Huiusmodi rerum status frequenter secum fert periculum ne progrediente tempore talis modus sese gerendi ita inveterascit ut difficiliorem reddat emendationem multaue scandala et confusionem inter fideles disseminet. Hanc ob causam poenarum inflictio ex parte Pastorum ac Superiorum evenit necessaria. Pastoris negligentia in recurrendo ad systema poenale manifestum reddit ipsum recte et fideliter officium suum non adimplere, uti expresse animadvertimus in recentibus documentis, cuiusmodi sunt Litterae Apostolicae Motu Proprio datae (Come una Madre amorevole diei IV mensis Iunii anni MMXVI et Vos estis lux mundi diei VII mensis Maii anni MMXIX).

novament a l'examen dels consultors. Finalment, després de successives revisions, l'esborrany final del nou text fou estudiat en la Sessió Plenària dels Membres del Pontifici Consell per als Textos Legislatius del mes de febrer de 2020. Realitzades després les correccions indicades per la Plenària, l'esborrany del text es transmeté al Romà Pontífex.

L'obligació d'observar la disciplina penal incumbeix a tot el Poble de Déu, però la responsabilitat de la seva correcta aplicació -com ha estat dit més amunt- correspon específicament als Pastors i als Superiors de cada comunitat. És una missió que pertany de manera indissociable al *munus pastorale* que a ells se'ls confia, i que cal exercir com a concreta i irrenunciable exigència de caritat no només davant l'Església, davant la comunitat cristiana i les eventuais víctimes, sinó també vers qui ha comès un delictes, el qual té necessitat alhora de la misericòrdia i de la correcció de l'Església.

Molts han estat els danys que ocasionà en temps passats la manca de comprensió de la relació íntima que existeix en l'Església entre l'exercici de la caritat i l'actuació de la disciplina penal, quan totes dues ho requereixin. Aquella manera de pensar –com ensenya l'experiència– comporta el perill de contemporitzar amb comportaments contraris a la disciplina, per al remei del quals no basta únicament amb exhortacions o persuasions. L'esmentada actitud porta freqüentment amb ella el risc que, amb el transcurs del temps, aquests costums es consolidin, tot fent més difícil la correcció i agreujant en molts casos l'escàndol i la confusió entre els fidels. Per aquest motiu resulta necessària l'aplicació de les penes per part dels Pastors i dels Superiors. La negligència del Pastor en recórrer al sistema penal manifesta que no està complint rectament i fidelment amb el seu ofici, tal com hem advertit expressament en documents recents, com les Cartes Apostòliques en forma de "Motu proprio" *Come una Madre amorevole*, de 4 de juny de 2016, i *Vos estis lux mundi*, de 7 de maig de el 2019.

Caritas quidem postulat ut Pastores ad systema poenale recurrant quoties id necessarium est, attentis tribus finibus qui ipsum necessarium reddunt in societate ecclesiali, nempe ut iustitiae exigentiae restituantur, reus emendetur et scandala reparentur.

Etenim, uti nuper asseruimus, poena canonica habet quoque functionem reparationis ac salutaris medicinae et praesertim quaerit ipsius fidelis bonum, quapropter «medium est positivum ad Regnum attingendum et ad iustitiam restituendam in communitate fidelium, qui ad personalem et communem sanctificationem vocantur» (Ad participes sessionis plenariae Pontificii Consilii de Legum Textibus, die XXI mensis Februarii anno MMXX).

Servata quidem continuitate cum generalibus lineamentis systematis canonici iuxta Ecclesiae traditionem temporis decursu consolidatam, novus textus de quo agimus quasdam inducit varii generis mutationes in ius hactenus vigens novasque creat delicti figuras respondentes praesertim ad exigentiam, magis semper auctam apud diversas communitates, ita agendi ut iustitia et ordo restituantur quae a delicto fracta sunt.

Praeterea sub aspectu tecnico textus expolitiior factus est, praesertim quod attinet ad quaestiones fundamentales iuris poenalis, cuiusmodi sunt ius sese defendendi, actionis criminalis et poenalis praescriptio, exactior determinatio poenarum quae respondet exigentiis legalitatis poenalis et Ordinariis atque Iudicibus regulas praebet obiectivas ut statuatur quae sanctio sit aptior ut casui concreto applicetur.

Fuit quoque regula generalis in peracta recognitione ut numerus reducatur casuum in quibus applicatio poenae relinquatur discretioni auctoritatis, ita ut, servatis de iure servandis, ecclesialis unitas foveatur, praesertim si de delictis agatur quae maius damnum et scandalum in communitate suscitant.

La caritat exigeix, en efecte, que els Pastors recorrin al sistema penal sempre que sigui precís, tenint presents les tres finalitats que el fan necessari en la societat eclesial, és a dir, el restabliment de les exigències de la justícia, l'esmena del reu i la reparació dels escàndols.

Com hem assenyalat recentment, la pena canònica té també una funció de reparació i de saludable medicina, i cerca sobretot el bé del propi fidel, de manera que “es un mitjà positiu per a la realització del Regne i per a restituir la justícia en la comunitat dels fidels, cridats a la personal i comuna santificació” (Als participants en la sessió plenària del Pontifici Consell per als Textos Legislatius, 21 de febrer de 2020).

En continuïtat amb l'enfocament general del sistema canònic, que segueix la tradició de l'Església consolidada al llarg del temps, el nou text aporta distintes modificacions al dret fins ara vigent, i crea alguns nous tipus penals, que responen a l'exigència cada vegada més extensa dins de diverses comunitats de restablir la justícia i l'ordre que el delicte ha trencat.

El text resulta millorat també des del punt de vista tècnic, sobretot pel que refereix a alguns aspectes fonamentals del dret penal, com ara el dret a la defensa, la prescripció de l'acció criminal i penal, i una més clara determinació de les penes, que respon a les exigències de la legalitat penal i ofereix als Ordinaris i als Jutges regles objectives per a decidir la sanció més adient a aplicar al cas concret.

Fou també criteri general en la revisió del text la reducció de casos en els quals l'aplicació de la pena es deixa a discreció de l'autoritat, de manera que, *servatis de iure servandis*, s'afavoreixi la unitat de l'Església, sobretot pel que fa als delictes que provoquen major dany i escàndol a la comunitat.

Tenint en compte tot això, amb la present Constitució Apostòlica promulguem el text revisat del Llibre VI del Codi de Dret Canònic tal com ha estat ordenat i revisat, amb l'esperança que resulti un instrument per al bé de les ànimes, i que les seves prescripcions siguin posades en pràctica

His omnibus praemissis, praesenti Constitutione Apostolica promulgamus textum recognitum Libri VI Codicis Iuris Canonici prout ipse est ordinatus ac recognitus, sperantes fore ut fiat instrumentum pro animarum bono eiusque praescripta iuste et misericorditer Pastores ad actum deducant quoties necessarium est, scientes se ex iustitia, quae eminens est virtus cardinalis, obligatione teneri imponendi poenas cum fidelium bonum id exigit.

Demum, ut omnes possint penitus perspicere praescripta de quibus agitur, statuimus ut recognita haec versio Libri VI Codicis Iuris Canonici promulgetur per editionem in actis diurnis L'Osservatore Romano, vim suam exserat a die VIII mensis Decembris anni MMXXI ac deinde in Actis Apostolicae Sedis edatur.

Statuimus etiam ut novo hoc Libro VI vim habente abrogetur vigens Liber VI Codicis Iuris Canonici anni MCMLXXXIII, contrariis quibuslibet non obstantibus, peculiari etiam mentione dignis.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, in Sollemnitate Pentecostes, die XXIII mensis Maii, anno Domini MMXXI, Pontificatus Nostri nono.

Franciscus

pels Pastors amb justícia i misericòrdia quan sigui necessari, conscients que és un deure de justícia, eminent virtut cardinal, l'obligació d'imposar penes quan ho exigeixi el bé dels fidels.

Amb l'objecte que tots puguin convenientment conèixer les disposicions de què tracta, establim que aquesta versió revisada del Llibre VI del Codi de Dret Canònic sigui promulgada amb la publicació a L'Osservatore Romano i a continuació en el Comentari Oficial *Acta Apostolicae Sedis*, i que entri en vigor el 8 de desembre de 2021.

Establim també que, amb l'entrada en vigor del nou Llibre VI, quedi abrogat el vigent Llibre VI del Codi de Dret Canònic de l'any 1983, sense que res obsti en contra, ni que sigui digne de particular esment.

Donat a Roma, al costat de Sant Pere, en la Solemnitat de la Pentecosta 23 de maig de 2021, novè any del nostre Pontificat.

Francesc